

המלצות לנשיא: חלוקת הארנונה מחדש, לימודי ערבית חובה

ועדת ההיגוי שקמה בעקבות נאום "ארבעת השבטים" של ריבלין ממליצה להנהיג חג כלל-ישראלי ולהקים רשות ל"ישראליות משותפת"

אור קשתי 07.06.2016 05:18

לימוד הנרטיב של כל אחד מ"השבטים" בחברה הישראלית בכל בתי הספר, לימוד חובה של ערבית במגזר היהודי וקידום "ישראליות משותפת" במערכת החינוך; הנהגת "חג החגים" כלל-ישראלי; חלוקה מחדש של הארנונה הממשלתית והקמת רשות ממלכתית ל"ישראליות משותפת" — אלה חלק מההמלצות שיוגשו הבוקר לנשיא המדינה, ראובן ריבלין, על ידי צוות בהובלת המרכז הבינתחומי בהרצליה.

ב"כנס הרצליה" בשנה שעברה נשא הנשיא ריבלין את נאום "ארבעת השבטים", בו הראה שהחברה בישראל מתקרבת למצב שבו ארבעת השבטים המרכזיים — החילוני, הדתי-לאומי, הערבי והחרדי — דומים בגודלם. שינויים אלה, אמר, צריכים להביא לחשיבה מחדש על מוסכמות-יסוד ולהביא לגיבוש חזון של "ישראליות משותפת". לאחר הכנס הקים "המכון למדיניות ואסטרטגיה" במרכז הבינתחומי, בברכת הנשיא, ועדת היגוי לתרגום תפיסה זו לצעדים מעשיים. בראש הוועדה עמדו פרופ' אוריאל רייכמן ופרופ' אלכס מינץ.

ועדת ההיגוי, בה השתתפו נציגי קבוצות שונות בחברה, ציינה כי אמנם "טרם בשלה השעה לניסוח מדויק של אתוס ישראלי ושפה אזרחית שיהיו בבסיס הישראליות המשותפת", אך המליצה על שורת מהלכים, שנועדו בין השאר "ליצור את התנאים שיאפשרו יצירת שיח שונה ודפוסים חדשים של שותפות בין המגזרים והקהילות", כפי שנכתב בדו"ח הביניים. לדברי פרופ' מינץ, המשמש גם ראש האגודה הישראלית למדע המדינה, "החזון מבטא גישה מכילה, לפיה יוכל כל 'שבט' להיות בטוח בשימור מרכיבי היסוד של זהותו, ובמסגרתה תתגבש האחריות המשותפת מתוך הוגנות ושוויון". בכנס הרצליה הקרוב יערך דיון נרחב בדו"ח ובהמלצות, בהשתתפות כ-20 שרים וראשי סיעות, נשיאת בית המשפט העליון ואנשי אקדמיה ורוח.

על פי ההמלצות, מערכת החינוך צריכה לקדם שתי מטרות: הטמעת זהות המורכבת מהיבטים קהילתיים, אתניים, תרבותיים ואזרחיים; והנהגת העדפה מתקנת בתקצוב לתלמיד, כדי להביא שוויון בין "השבטים" השונים. על פי נתוני משרד החינוך האחרונים, תלמיד בזרם הממלכתי-דתי מקבל את התקצוב הגבוה ביותר, ותלמיד ערבי את הנמוך ביותר.

מטרות אלה יושגו בין השאר באמצעות חיזוק ההשכלה הגבוהה המשותפת, "תוכניות להכרת האחר — לימוד הנרטיב הציוני, החרדי, הערבי, הדתי-לאומי, בכל בתי הספר", לימוד שלוש שפות-אם (עברית, ערבית, אנגלית) לכל תלמיד, ו"קידום הישראליות המשותפת בבתי הספר כאחד המדדים להצלחת בית הספר". המלצות אלה עומדות בניגוד לחלק מהמהלכים שמוביל שר החינוך, נפתלי בנט, כפי שהם באים לידי ביטוי בספר הלימוד החדש באזרחות או בהגדלת התקצוב ל"זהות יהודית" בבתי הספר הממלכתיים.

עוד ממליצה הוועדה לאמץ את המודל שפותח בחיפה סביב "חג החגים" (הנערך מדי שנה בדצמבר ומציין חגים של שלוש הדתות) ולהרחיב אותו ל"חג כלל-ישראלי, כצעד לקידום הישראליות המשותפת

במסגרת המרחב הציבורי". "החג יהיה חג אזרחי ומהותו שילוב ושיתוף כלל אזרחי המדינה, בני כל השבטים", מציין הדו"ח.

המלצות נוספות כוללות תמיכה והרחבה של מודל "אשכולות אזוריים", המורכבים מיישובים מסוגים ומאפיינים שונים; ו"נקיטת צעדים מעשיים לקידום השוויון הכלכלי בין כל מגזרי האוכלוסייה במרכזים האורבניים ובפריפריה", וביניהם "שוויון מהותי בחלוקת המשאבים הלאומיים" ו"קידום שוויון בארנונה ממשלתית". כפי שפורסם ב"הארץ", חלק משמעותי מהארנונה הממשלתית זורם לרשויות מקומיות מבוססות. עוד ממליצה הוועדה להקים "רשות ממלכתית לישראליות משותפת", שתמסד את שיתוף הפעולה בין הקבוצות השונות. "רק רשות ממלכתית תוכל לקדם בצורה רצינית מדיניות ממשלתית המקדמת את העקרונות שהציג הנשיא", נכתב בהקשר זה.

בהתייחס ל"חסמים ומגבלות" ליצירת "ישראליות משותפת", נכתב בדו"ח כי "בסביבה שבה מתקיימת דומיננטיות של ראייה ושיח ביטחוניים, עלול הרוב לחסום את קידומם הפוליטי של המיעוטים. גישתם של שלושה מתוך ארבעת השבטים — החילונית, הדתי-לאומי, החרדי — אל השבט הרביעי, הערבי, נגועה בגישה ביטחונית. בחלקים ניכרים של החברה היהודית, הערבי... הוא חשוד תמידי. השבט הערבי מודר ממרכזי הכוח וקבלת ההחלטות במדינה".

מסקר שערך לאחרונה מכון סמית למחקר עבור "המכון למדיניות ואסטרטגיה" עולה, כי שיעור התמיכה ב"יחס של הוגנות ושוויון לכל השבטים" גבוה יותר בציבור החילונית והערבי מאשר בציבור הדתי והחרדי. עוד מתברר כי הציבור הערבי תומך בעיצוב מחדש של קהילה ומדינה יותר מהנתון המקביל בקרב היהודים. כך, למשל, 45% מהערבים תמכו בהנהגת חג משותף, בהשוואה ל-31%, 16% ו-6% אצל החילונים, הדתיים והחרדים, בהתאמה.

החרדים בולטים גם בהתנגדותם לרעיון שמערכת החינוך יכולה לייצר ערכים משותפים לקבוצות השונות (רק 7% תמכו, בהשוואה ל-21%, 39% ו-45% בקרב הדתיים, החילונים והערבים, בהתאמה), ולצורך לקיים מפגשים בין מגזרי החינוך השונים.